

ПРЕВОД НА СРПСКИ ЈЕЗИК

ЕТИЧКИ КОДЕКС ЗА МУЗЕЈЕ

INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUMS
CONSEIL INTERNATIONAL DES MUSEES

ПРЕВОД НА СРПСКИ ЈЕЗИК

ЕТИЧКИ КОДЕКС ЗА МУЗЕЈЕ

САРАЈЕВО - БЕОГРАД
2007

Овај превод ICOM-овог Етичког кодекса за музеје објављен је у склопу пројекта који је укључио превод Кодекса на три језика (босански, хрватски и српски), а заједнички су га реализовали Национални комитети Босне и Херцеговине, Хрватске и Србије.

Овом приликом захваљујемо ICOM-у на подршци и финансијској потпори за реализацију наведеног пројекта.

Такође, захваљујемо преводиоцима и лекторима за уложени напор и труд како би што квалитетније стручно и језички била обрађена издања превода Кодекса. Посебну захвалност изражавамо колегама који су својим саветима и предлозима допринели квалитету споменутих издања.

**Овај пројекат је финансиран као прилог обележавању 60 година ICOM-а
This project has been funded as a contribution to ICOM's 60th Anniversary**

ICOM-ов Етички кодекс за музеје

Камен темељац ICOM-а је ICOM-ов Етички кодекс за музеје. Он одређује минималне стандарде професионалне праксе и рада за музеје и њихове запослене. Укључивањем у организацију, чланови ICOM-а преузимају на себе одговорност да поштују овај Кодекс.

ICOM

Maison de' UNESCO

1, rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, Francuska

Telefon: +33(0) 1 47 34 05 00

Fax: +33 (0) 1 43 06 78 62

E-mail: secretariat@icom.museum

ICOM-ов Кодекс професионалне етике једногласно је прихваћен на XV Генералној скупштини ICOM-а, одржаној у Буенос Аиресу (Аргентина) 4. новембра 1986. године. Допуњен је на XX Генералној скупштини у Барселони (Шпанија), 6. јула 2001. године, преименован у ICOM-ов Етички кодекс за музеје и ревидиран од стране XXI Генералне скупштине одржане у Сеулу (Република Кореја), 8. октобра 2004. године.

© ICOM, 2006

ISBN 92-9012-159-9

ПРЕАМБУЛА

Статус ICOM-овог Етичког кодекса за музеје

ICOM-ов Етички кодекс за музеје приредио је Међународни савет музеја. Изјава о етици за музеје позива се на Статуте ICOM-а. Кодекс одражава опште прихваћене принципе од стране међународне музејске заједнице. Чланство у ICOM-у и плаћање годишње чланарине ICOM-а потврда су ICOM-овог Етичког кодекса за музеје.

Минимални стандард за музеје

ICOM-ов Кодекс представља минимални стандард за музеје. Он је представљен као низ принципа подржаних упутствима жељене професионалне праксе. У неким земљама, извесни минимални стандарди одређени су законом или државним прописом. У другим, упутства и одређивање минималних професионалних стандарда могу се добити као „Акредитација“, „Регистрација“ или као слична шема за процену. Тамо где такви стандарди нису дефинисани, упутства се могу добити преко Секретаријата ICOM-а, релевантног ICOM-овог Комитета, или одговарајућег Међународног комитета ICOM-а. Такође, намера је да индивидуалне (појединачне) нације и посебне специјалистичке организације, које су везане за музеје, користе овај Етички кодекс за музеје као основу за развој додатних стандарда.

Преводи ICOM-овог Етичког кодекса за музеје

ICOM-ов Етички Кодекс за Музеје издат је на три службена језика организације: на енглеском, француском и шпанском. ICOM поздравља превод Етичког кодекса за музеје на друге језике. Међутим, превод ће се сматрати „службеним“ само у случају да је званично одобрен од стране најмање једног Националног комитета земље у којој се језик говори, нормално као први језик. Тамо где се језик говори у више од једне земље, пожељно је да се такође, консултују Национални комитети ових земаља. Скренута је пажња на потребу, како језичких тако и стручних музејских експертиза, да би се добио службени превод. Језичка верзија коришћена за превод и имена Националних комитета који су укључени, морају да буду назначени. Ови услови не ограничавају преводе Етичког кодекса за музеје, или његових делова, за употребу у образовном раду или у сврху проучавања.

САДРЖАЈ

УВОД

Џефри Луис (Geoffrey Lewis)

ИСОМ-ов Етички кодекс за музеје

1. Музеји чувају, тумаче и промовишу аспекте културног и природног наслеђа човечанства	1
• Институционални положај	
• Физички ресурси	
• Финансијски ресурси	2
• Запослени - особље	
2. Музеји који одржавају збирке, старају се о њима за добробит друштва и његовог развоја	3
• Набавка збирки	
• Уклањање збирки	5
• Брига о збиркама	6
3. Музеји воде основну евиденцију о утврђивању и ширењу знања	8
• Основна евиденција	
• Музејско сакупљање и истраживање	
4. Музеји пружају могућности за вредновање, разумевање, уживање и управљање културним и природним наслеђем	9
• Поставка и изложба	10
• Остали ресурси	
5. Музеји поседују ресурсе који пружају могућности и другим јавним службама и благодетима	11
• Службе за идентификацију	
6. Музеји блиско сарађују са заједницама из којих потичу њихове збирке, као и са онима са којима раде	
• Порекло збирки	12
• Поштовање заједница у којима музеји раде	
7. Музеји раде по закону	13
• Правни оквир	
8. Музеји раде професионално	14
• Професионално понашање	
• Сукоби интереса	15
РЕЧНИК	18

УВОД

Ово издање ICOM-овог Етичког кодекса за музеје представља резултат шестогодишње ревизије. После детаљне ревизије ICOM-овог Кодекса у односу на савремену музејску праксу, прерађена верзија која је структурирана на ранијем издању, издата је 2001. године. Како се тада предвиђало, садашње издање је потпуно преуређено, како би се осећала музејска професија и засновано је на кључним начелима професионалне праксе, разрађеним у циљу обезбеђивања општих етичких упутстава. Кодекс је био предмет консултација чланова ICOM-а у три наврата. Одобрен је гласањем на Генералној скупштини ICOM-а у Сеулу 2004. године.

Читава идеја документа наставља да буде у служби друштва, заједнице, јавности и њених изборних округа, као и професионализма музејских радника. Док постоји промена на неким стварима, кроз цео документ, који за резултат има нову структуру, нагласак на кључним местима и употреба краћих пасуса је остала скоро непромењена. Нове карактеристике могу се наћи у пасусу 2.11 и сумарним принципима одељака 3, 5 и 6.

ICOM-ов Етички кодекс за музеје обезбеђује средства за професионалну саморегулацију у кључним областима јавних прописа, где је законодавство на националном нивоу променљиво и далеко од доследног. Он поставља минималне стандарде понашања и деловања, којима музејски стручњаци широм света с разлогом могу да теже, као што и обезбеђује право које разумно јавно мишљење очекује од музејске професије.

ICOM је објавио Етику аквизиције 1970. године и комплетан Кодекс професионалне етике 1986. године. Садашње издање и његов документ, донет у међувремену 2001. године, много дугује ранијем раду. Главни посао ревизије и реструктурирања пао је на чланове Етичког комитета. Њихов допринос на седницама, како одржаним, тако и оним обављеним електронским путем, њихова решеност да испуне у исто време и циљ и план, пуно се уважава. На њихова имена се позивамо и она су наведена.

Пошто смо завршили свој мандат, одговорност за Кодекс предајемо углавном новим члановима комитета на челу са Бернис Марфи (Bernice Murphy), која доноси знање и искуство председника ICOM-а, којој је истекао мандат и претходног члана Етичког комитета.

Као и претходни, и садашњи Кодекс прописује минимални стандард, који националне

групе и групе специјалиста могу да изграђују како би задовољиле своје посебне захтеве. ICOM подржава развој националних и специјалистичких Етичких кодекса за музеје, да би се задовољиле посебне потребе и биће му драго да добије њихове копије. Оне треба да се пошаљу Генералном секретару ICOM-а: Maison de UNESCO, 1, rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, Francuska. E-mail: secretariat@icom.museum

Џефри Луис (Geoffrey Lewis)

Председавајући ICOM-овог Етичког комитета (1997 - 2004)

Председник ICOM-а (1983 - 1989)

ICOM-ов Етички комитет за период 2001 - 2004. година

Председавајући:

Џефри Луис (Geoffrey Lewis), Велика Британија

Чланови:

Gary Edson (Сједињене Америчке Државе);

Per Kåks (Шведска);

Vyung-mo Kim (Република Кореја);

Pascal Makambila (Конго);

Jean Yves Marin (Француска);

Bernice Murphy (Аустралија);

Tereza Scheiner (Бразил);

Shaje´a Tshiluila (Демократска Република Конго);

Michel Van Praët (Француска).

Етичка питања која захтевају пажњу и/или разматрање ICOM-овог Етичког комитета могу да се пошаљу Председништву електронском поштом на адресу: ethnics@icom.museum.

ICOM-ов Етички кодекс за музеје

1. Музеји чувају, тумаче и промовишу аспекте природног и културног наслеђа човечанства

2. Музеји који одржавају збирке, старају се о њима за добробит друштва и његовог развоја

3. Музеји воде основну евиденцију о утврђивању и ширењу знања

4. Музеји пружају могућност за вредновање, разумевање, уживање и управљање природним и културним наслеђем

5. Музеји поседују ресурсе који пружају могућност и другим јавним службама и благодетима

6. Музеји блиско сарађују са заједницама из којих потичу њихове збирке, као и са онима са којима раде

7. Музеји раде по закону

8. Музеји раде професионално

1. МУЗЕЈИ ЧУВАЈУ, ТУМАЧЕ И ПРОМОВИШУ АСПЕКТЕ ПРИРОДНОГ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Принцип

Музеји су одговорни за материјално и нематеријално културно и природно наслеђе. Управна тела и они који брину о стратешком управљању и надзору над музејима, имају примарну одговорност да штите и промовишу ово наслеђе, као и да људске, физичке и финансијске ресурсе учине доступним у ту сврху.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПОЛОЖАЈ

1.1. Законодавна документација

Управно тело треба да обезбеди да музеј има писани и публиковани пропис, статут или неки други јавни документ, у сагласности са националним законима, који јасно наводи правни статус музеја, његову мисију, сталност и некомерцијалну природу.

1.2. Изјава о мисији, циљевима и политици

Управно тело треба да припреми, објави и да се руководи изјавом о мисији, циљевима и политици музеја, као и улогом и саставом тог управног тела.

ФИЗИЧКИ РЕСУРСИ

1.3. Просторије

Управно тело треба да осигура адекватне просторије са прикладним амбијентом за музеј, како би он испунио своје основне функције дефинисане његовом мисијом.

1.4. Приступ

Управно тело треба да обезбеди да музеј и његове збирке буду доступне свима у прикладно радно време и у редовним размацима. Изузетна пажња треба да се посвети особама са посебним потребама.

1.5. Здравље и сигурност

Управно тело треба да обезбеди институционалне стандарде здравља, сигурности и доступности, који ће се примењивати на музејско особље и посетиоце.

1.6. Заштита од катастрофа

Управно тело треба да развија и одржава политику заштите посетилаца, особља, збирки и других ресурса од природних и других катастрофа чији је изазивач човек.

1.7. Безбедоносни захтеви

Управно тело треба да осигура одговарајућу безбедност, заштиту збирки од крађе или оштећења на поставкама, изложбама, у

радним и складишним простори-
ма, као и у току транзита.

1.8. Осигурање и надокнада

Тамо где се користи комерцијално осигурање за збирке, управно тело треба да обезбеди адекватну полису која укључује предмете у транзиту, позајмљене предмете, као и друге предмете за које је музеј одговоран. Када се користи програм одштите, неопходно је да се материјал који није у власништву музеја адекватно осигура.

ФИНАНСИЈСКИ РЕСУРСИ

1.9. Финансирање

Управно тело треба да обезбеди довољно средстава за обављање рада и развој музеја. Са овим средствима мора се располагати на професионалан начин.

1.10. Политика стварања прихода

Управно тело треба да има писане ставове (политику) који се односе на изворе прихода, који се стичу из музејске активности или из спољашњих извора. Без обзира на изворе финансирања, музеји треба да одржавају контролу садржаја и интегритета својих програма, изложби и активности. Активности на стварању финансијских средстава не треба да угрожавају стандарде

институције и њене публике.
(видети 6.6.)

ОСОБЉЕ (ПЕРСОНАЛ)

1.11. Политика запошљавања

Управно тело је дужно осигурати да се рад, који се односи на особље, обавља у складу са политиком музеја, као и са одговарајућим законским прописима.

1.12. Именовање директора или управника

Директор или управник музеја је кључно радно место и приликом његовог именовања управна тела треба да воде рачуна о потребном знању и вештинама, да би овај посао могао ефикасно да се обавља. Ови квалитети треба да укључују и интелектуалну способност и професионално знање (односно референце) допуњене високим стандардима етичког понашања.

1.13. Приступ управним телима

Директор или управник треба да је директно одговоран и да има директан приступ релевантним управним телима.

1.14. Компетенција музејског особља

Запошљавање квалификованог особља са стручношћу потребном за испуњавање свих одговорности. (видети 2.19;2.24;8.12)

1.15. Обучавање особља

Треба организовати адекватне могућности за континуирано образовање и стручно усавршавање комплетног музејског особља, да би се одржавала ефикасност радне снаге.

1.16. Етички сукоб

Управно тело не сме да захтева од музејског особља извршавање радњи које се могу сматрати супротним одредбама ICOM-овог Етичког кодекса за музеје, било ког националног закона или стручног етичког кодекса.

1.17. Музејско особље и волонтери

Управно тело мора да има у писаном облику уређену политику о волонтерском раду, која промовише позитивне односе између волонтера и припадника музејске професије.

1.18. Волонтери и етика

Управно тело треба да обезбеди волонтерима, приликом њиховог обављања музејских и персоналних послова, потпуно упознавање са ICOM-овим Етичким кодексом за музеје, другим кодексима и законима који се примењују.

2. МУЗЕЈИ КОЈИ ОДРЖАВАЈУ ЗБИРКЕ КОЈЕ СУ ИМ ПОВЕРЕНЕ НА ЧУВАЊЕ ЗА ДОБРОБИТ ДРУШТВА И ЊЕГОВОГ РАЗВОЈА

Принцип

Музеји имају обавезу да сакупљају, чувају и промовишу своје збирке као допринос очувању културног, природног и научног наслеђа. Њихове збирке представљају значајно јавно наслеђе, имају посебно место у закону и заштићене су међународним законодавством. Неодвојив од јавног повереништва је појам управитељства, који укључује законито власништво, трајност, документацију, доступност и одговорно отуђивање.

НАБАВКА ЗБИРКИ

2.1. Политика збирки

Управно тело сваког музеја треба да усвоји и публикује у писаном облику политику збирки (политику прикупљања предмета), која се односи на стицање, бригу и употребу збирки. Политика треба да разјасни позицију оног материјала који неће бити каталогизиран, конзервиран или изложен. (видети 2.7 и 2.8)

2.2. Ваљани доказ о праву власништва

Ни један предмет или примерак не треба набавити куповином, поклоном, разменом, или као легат, уколико музеј који стиче

предмет није задовољан постојећим доказом о праву власништва. Доказ о законитом власништву у земљи, није нужно и исправа о власништву.

2.3. Порекло и дужна пажња

Пре аквизиције треба учинити све да се осигура да било који предмет, који се нуди за куповину, као поклон, позајмица, легат или за размену није илегално набављен, извезен из земље порекла или из било које посредне земље, у којој је могао да буде у легалном власништву (укључујући и земљу у којој се налази и сам музеј). Дужном пажњом у том смислу, треба утврдити комплетну историју предмета од времена његовог открића или производње.

2.4. Предмети пронађени неовлашћеним или ненаучним теренским радом

Музеји не треба да набављају предмете тамо где постоји сумња да је њихово проналажење везано за неовлашћен и ненаучни рад, намерно уништење или оштећење археолошких и геолошких налазишта, врста и природних станишта. До аквизиције не треба да дође, уколико власник, корисник земље или одговарајућа легална и државна власт није претходно упозната са налазима.

2.5. Културно осетљив материјал

Збирке посмртних остатака и материјал од сакралног значаја, треба да се набави само уколико може да буде безбедно смештен и уколико о њему може да се брине са поштовањем. Ово се мора обављати на начин који је у складу са стручним стандардима, интересима и веровањима чланова заједнице, етничких или верских група из којих предмети потичу, тамо где је то познато. (видети такође 3.7 и 4.3)

2.6. Заштићени биолошки или геолошки примерци

Музеји не треба да набављају биолошке или геолошке примерке који се прикупљају, продају или на неки други начин пренесе, а у супротности са локалним, националним, регионалним и међународним законима или уговорима, који се односе на заштиту животињског света и очување природе.

2.7. Живе збирке

Тамо где су у збирку укључени живи ботанички или животињски примерци, посебно треба узети у обзир природно и друштвено окружење из кога су потекли, као и локалне, националне, регионалне и међународне законе и уговоре, који се односе на заштиту животињског света и очување природе.

2.8. Радне збирке

Политика сакупљања предмета мора посебно да узима у обзир неке типове радних збирки код којих је нагласак стављен на очување културног, научног или техничког процеса, пре него на сам предмет, одн. тамо где су предмети или примерци састављени, због редовног одржавања или у сврху подучавања. (видети такође 2.1)

2.9. Аквизиција изван политике о збиркама

Аквизицију предмета или примерака изван установљене политике музеја, треба спровести једино у изузетним околностима. Управно тело треба да размотри расположива стручна мишљења и гледишта свих заинтересованих страна. Разматраће се значај предмета или примерка, укључујући његов контекст у културном и природном наслеђу, као и посебни интерес других музеја, који прикупљају такав материјал. У оваквим околностима, предмете без ваљаног доказа о власништву не треба набављати. (видети такође 3.4)

2.10. Аквизиција коју спроводе чланови Управног тела и музејско особље

Управна тела (одбори), музејско особље и блиски сарадници, треба да обрате посебну пажњу

приликом разматрања било ког предмета који је за продају, донацију или поклон, а који доноси пореске олакшице.

2.11. Складишта незаконито стечених предмета

Ништа у овом Етичком кодексу за музеје не треба да спречи музеј да се понаша као овлашћено складиште (депо) предмета и примерака који немају доказ о пореклу, или су незаконито прикупљени и пронађени на територији над којом музеј има законску одговорност.

УКЛАЊАЊЕ ЗБИРКИ

2.12. Законска и друга права отуђивања

Тамо где музеј има законска права која дозвољавају отуђење, или је стекао предмете који подлежу условима отуђења, законски и остали услови и процедуре морају се стриктно поштовати. Тамо где је првобитна аквизиција била предмет обавезних или осталих рестрикција, ови услови се морају поштовати, осим уколико може јасно да се покаже да је придржавање тих ограничења немогуће, да битно штети установи и да, уколико је то прикладно, помоћ може да тражи кроз законске процедуре.

2.13. Отуђење из музејских збирки

Уклањање предмета или примерака из музејских збирки, може се предузети једино уз пуно разумевање значаја предмета, његовог карактера (да ли је обновљив или необновљив), законског стандарда и било каквог губитка јавног поверења, које може резултирати оваквим деловањем.

2.14. Одговорност за уклањање - отпис

Управно тело треба да буде одговорно за доношење одлуке о отпису предмета, коју доноси уз сагласност директора музеја и кустоса збирке, којој предмет припада. Исти поступак може се примењивати и на радне збирке. (видети члан 2.7 и 2.8)

2.15. Отуђење предмета уклоњених из збирки

Сваки музеј треба да има политику која дефинише дозвољене методе за стално уклањање предмета из збирки кроз донације, трансфере, размену, продају, повратак власнику или уништење и која допушта пренос неограниченог власништва на агенцију која га прима. Мора се водити комплетна документација о уклањању предмета и њиховом коначном депоновању. Дозвољава се могућност да уклоњени предмети пре коначног депоновања могу бити понуђени другом музеју.

2.16. Доходак од збирки које су отуђене

Музејске збирке чувају се под јавним старатељством и не могу се третирати као уновчива имовина. Новац или накнада примљени од отписа или отуђења предмета из музејских збирки, могу се користити искључиво за унапређење и пре свега за аквизиције за ту исту збирку.

2.17. Куповина предмета који су отписани (уклоњени) из збирки

Не треба дозволити музејском особљу, управном телу, другим одборима или блиским сарадницима, куповину предмета који су уклоњени из збирке за коју су они одговорни.

БРИГА О ЗБИРКАМА

2.18. Сталност збирки

Музеј треба да установи и примењује политику која обезбеђује да збирке (како сталне, тако и привремене) имају правилно евидентирани информације везане за њих, доступне за свакодневно коришћење, које ће се преносити на будуће генерације у добром и безбедном стању, сразмерно садашњим знањима и могућностима.

**2.19. Овлашћење (делегирање)
за одговорност збирке**

Професионалне одговорности, укључујући бригу о збиркама, треба поверити особама које имају одговарајуће знање и вештину, или особама које су под адекватним надзором. (видети такође 8.11)

2.20. Документација збирки

Музејске збирке треба да имају своју документацију сходно прихваћеним професионалним стандардима. Таква документација треба да садржи потпуну идентификацију и опис сваког предмета, његове асоцијације, порекло, стање, третман и садашњу локацију. Ти подаци треба да се чувају у сигурном окружењу и да су подржани системом за претраживање, који омогућава приступ информацијама музејском особљу и другим легитимним корисницима.

2.21. Заштита од катастрофа

Треба обратити посебну пажњу на развој политике заштите збирки за време војног сукоба, природних и других катастрофа које изазива човек.

2.22. Сигурност збирке и података о њој

Забрањено је откривање поверљивих, личних или сродних информација, као и осталих по-

верљивих ствари, када подаци о збиркама постану доступни јавности.

2.23. Превентивна конзервација

Превентивна конзервација је битан елемент музејске политике и бриге о збиркама. Суштинска одговорност музејских стручњака је стварање и одржавање заштићене средине за збирке о којима воде бригу, било да су у депоима, на поставци или у транзитну.

2.24. Конзервација и рестаурација збирки

Стручни радници треба пажљиво да надгледају стање збирки о којима воде бригу, како би се одредило када предмет захтева конзерваторско-рестаураторске радове и услуге квалификованог конзерватора-рестауратора. Главни циљ треба да буде стабилизовање стања предмета. Сви конзерваторски захвати морају бити адекватно и у складу са прописима документовани, са регистрованим свим променама у односу на оригинални предмет.

2.25. Добробит животиња

Музеј који држи живе животиње треба да преузме пуну одговорност за њихово здравље и добробит. Музеј треба да припреми и примењује кодекс заштите свог особља, посетилаца, као и животиња, који одобрава стру-

чњак из области ветерине. Генетске модификације треба да буду јасно препознатљиве.

2.26. Лична употреба музејских збирки

Музејском особљу, управном телу, њиховим породицама, блиским сарадницима и другима не треба да буде дозвољено да експропришу предмете из музејских збирки, чак и привремено, ради било какве личне употребе.

3. МУЗЕЈИ ЧУВАЈУ ПРИМАРНЕ ДОКАЗЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ И ПОДСТИЦАЊЕ ЗНАЊА

Принцип

Музеји су посебно одговорни према свима за бригу, доступност и тумачење изворних доказа који су сакупљени и које чувају у својим збиркама.

ИЗВОРНИ ДОКАЗИ

3.1. Збирке као изворни доказ

Музејска политика према збиркама треба јасно да назначи значај збирки као првобитних доказа. Она не треба да буде руковођена дневним интелектуалним трендовима или садашњом употребом музеја.

3.2. Доступност збирки

Музеји су посебно одговорни да

учине збирке и релевентне информације што доступнијим, уважавајући ограничења која произилазе из разлога поверљивости и безбедности.

МУЗЕЈСКО ПРИКУПЉАЊЕ И ИСТРАЖИВАЊЕ

3.3. Теренско прикупљање

Музеји који се баве теренским прикупљањем треба да развију јединствену политику у односу на академске стандарде, применљиве националне, међународне законе и уговорне обавезе. Теренски рад треба отпочети само уз поштовање и узимање у обзир гледишта локалних заједница, ресурса њихове околине, културних пракси, као и напора да се очува и унапреди културно и природно наслеђе.

3.4. Изузетно прикупљање првобитних доказа

У посебним случајевима предмет без порекла може да има такав изузетно својствен допринос знању да би био јавни интерес његово очување. Прихватање оваквог предмета у музејску збирку треба да буде предмет одлуке стручњака из дотичне научне гране, без националних и међународних предрасуда. (видети такође 2.11.)

3.5. Истраживање

Истраживање које врши музејско особље, треба да се односи на музејску мисију и циљеве, да је у сагласности са законом, етичким и академским праксама.

3.6. Деструктивне анализе

Када се предузимају деструктивне аналитичке технике, целокупна евиденција о анализираном материјалу, исход анализе и резултат истраживања, укључујући и публикације, треба да постану део стандардног записа о предмету.

3.7. Посмртни остаци и материјал од сакралног значаја

Истраживања посмртних остатака и материјала од сакралног значаја морају се спроводити на начин који је у складу са професионалним стандардима и мора узимати у обзир заинтересованост и веровања заједнице, етничких или верских група из којих предмети потичу, у случајевима где је то познато. (видети такође 2.5; 4.3.)

3.8. Задржавање права на истраживање материјала

Када музејско особље припрема материјал за презентацију или документовање теренског истраживања, мора да постоји јасан договор са музејом покровитељем, по питању права над таквим радом.

3.9. Подела стручности

Музејски професионалци су обавезни да деле знања и искуства са колегама, научницима и студентима у релевантним областима. Треба да поштују и цене оне који могу бити од користи другима.

3.10. Сарадња између музеја и других институција

Музејско особље треба да прихвати и подржи потребу за заједничким радом и консултацијама са институцијама сличних интереса и праксе прикупљања. Ово се посебно односи на установе високог образовања и одређене јавне службе, где истраживање може да генерише важне збирке за које нема дугорочне сигурности.

4. МУЗЕЈИ ПРУЖАЈУ МОГУЋНОСТИ ЗА ПОШТОВАЊЕ, РАЗУМЕВАЊЕ И ПРОМОЦИЈУ КУЛТУРНОГ И ПРИРОДНОГ НАСЛЕЂА

Принцип

Музеји имају важну дужност да развијају своју образовну улогу и да привуку ширу публику из заједнице, околине или групе у чијој су служби. Интеракција између битног дела заједнице и промоција њеног наслеђа је интегрални део образовне улоге музеја.

ПОСТАВКА И ИЗЛОЖБА

4.1. Поставке, изложбе и посебне активности

Поставке и повремене изложбе, постављене или електронске, треба да буду у сагласности са наведеном мисијом, политиком и циљем музеја. Не треба да праве компромис на рачун квалитета или на рачун одговарајуће бриге и конзервације збирки.

4.2. Тумачење експоната

Музеји треба да обезбеде да је информација коју представљају на поставкама и изложбама заснована на чињеницама, тачна и да указују одговарајуће поштовање представљеним групама или веровањима.

4.3. Излагање осетљивих материјала

Посмртни остаци и материјали од сакралног значаја морају да се изложе на начин који је у складу са професионалним стандардима и, тамо где је то познато, треба узети у обзир интересе и веровања чланова заједнице, етничких и верских група из којих предмети потичу. Они морају да се представе са пуно одговорности и поштовања осећања људског достојанства, које је својствено свим људима.

4.4. Уклањање с јавних поставки

Захтеви да се са јавне поставке уклоне посмртни остаци или материјал од сакралног значаја, који долазе из заједнице из које потичу, морају да буду упућени брзо, са поштовањем и осећајношћу. Захтеви за повраћај таквог материјала треба да се упуте на исти начин. Музејска политика треба јасно да дефинише начин на који ће се одговорити оваквим захтевима.

4.5. Излагање материјала без порекла

Музеји треба да избегавају излагање или на други начин коришћење материјала, чије је порекло спорно, као и оних материјала којима недостаје порекло. Музеји треба да знају, да излагање или употреба таквог материјала може се сматрати занемаривањем тога и доприносом илегалној трговини културним наслеђем.

ОСТАЛИ РЕСУРСИ

4.6. Публикације

Информације које музеји објављују на било који начин, треба да буду засноване на тачним чињеницама и да на одговоран начин узимају у обзир научне дисциплине, друштва и веровања која представљају. Музејске публикације не треба да угрожавају стандарде институције.

4.7. Репродукције

Музеји треба да поштују интегритет оригинала када су у питању реплике, репродукције или копије предмета, који се праве за збирке. Све такве копије треба трајно обележити као факсимиле.

5. МУЗЕЈИ ПОСЕДУЈУ РЕСУРСЕ КОЈИ ПРУЖАЈУ МОГУЋНОСТ ОСТАЛИМ ЈАВНИМ СЛУЖБАМА И БЛАГОДЕТИМА

Принцип

Принципијелно музеји корисно употребљавају велики број разноликих специјалности, вештина и физичких ресурса, који имају много ширу примену него у музеју. Ово може да доведе до поделе ресурса или до давања услуга као продукатка музејских активности. Ово треба да буде организовано тако да се не угрожава установљена музејска мисија.

СЛУЖБЕ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈУ

5.1. Идентификација илегалних и незаконито набављених предмета

Када музеји обезбеђују службу идентификације, то не треба да раде на начин који би се могао сматрати стицањем добити за себе из те активности, директно или индиректно. Идентификација и утврђивање аутентичности

предмета за које постоји сумња да су илегално или незаконито стечени, увезени или извезени, не треба да се објављује у јавности, док се претходно о томе не обавесте одговарајући органи.

5.2. Утврђивање аутентичности и процена

Процене се могу правити у сврху осигурања музејских збирки. Мишљења о новчаној вредности других предмета треба давати само на основу службеног захтева других музеја или компетентних правних, државних и других одговорних јавних органа. Међутим, уколико сам музеј може да буде уживалац, процена предмета мора да се обавља независно.

6. МУЗЕЈИ БЛИСКО САРАЂУЈУ СА ЗАЈЕДНИЦАМА ИЗ КОЈИХ ЊИХОВЕ ЗБИРКЕ ПОТИЧУ, КАО И СА ОНИМА КОЈИМА СЛУЖЕ

Принцип

Музејске збирке одражавају културно и природно наслеђе заједница из којих потичу. Као такве, имају карактер који превазилази обично власништво, које може да укључи и јаке афинитете према националном, регионалном, локалном, етничком, верском или политичком идентитету. Стога је важно да је политика музеја свесна ове могућности.

ПОРЕКЛО ЗБИРКИ

6.1. Сарадња

Музеји морају да промовишу поделу знања, документације и збирки са музејима и културним организацијама у земљама и заједницама порекла збирки. Треба истражити могућност развијања партнерских односа са музејима у земљама или областима које су изгубиле значајан део свог наслеђа.

6.2. Повраћај културног наслеђа

Музеји треба да буду спремни да иницирају дијалог за повраћај културних добара земљи или народу из којег потичу. Ово треба предузети на непристрасан начин, заснован на научним, професионалним и хуманитарним принципима, уз примену локалног и међународног законодавства, коме треба дати предност у односу на предузимање мера на државном или политичком нивоу.

6.3. Реституција културног добра

Када земља или народ из кога потиче културно добро, тражи повраћај предмета или примерка за који се може доказати да је извезен или на неки други начин пренет кршењем принципа међународних и националних конвенција и ако се покаже да је он део културног или природног наслеђа те земље или народа,

дотични музеј треба да, уколико има правну основу, то уради, предузме хитне и одговорне кораке у смислу сарадње на враћању материјала.

6.4. Културна добра из окупиране земље

Музеји треба да се уздрже од куповине или набавке културних добара са окупиране територије и да у потпуности поштују све законе и конвенције које регулишу увоз, извоз и трансфер културних или природних добара.

ПОШТОВАЊЕ ЗАЈЕДНИЦА КОЈИМА МУЗЕЈ СЛУЖИ

6.5. Савремене заједнице

Тамо где музејске активности укључују савремену заједницу или њено наслеђе, набавке треба да се реализују само у случају обавештености и узајамног пристанка, без експлоатације власника или извештаца. Поштовање жеља заједнице која у томе учествује, треба да буде пресудније.

6.6. Финансирање капацитета заједница

У случају тражења средстава за активности у које су укључене и савремене заједнице, њихови интереси се не смеју угрожавати. (видети 1.10)

6.7. Употреба збирки из савремених заједница

Музејска употреба збирки из савремених заједница захтева поштовање људског достојанства, традиције и културе која користи такве материјале. Такве збирке треба да се користе за промовисање људског благостања, друштвеног развоја, толеранције и поштовања, заступањем мулти-социјалног и вишејезичног изражавања. (видети 4.3)

6.8. Подржавање организација у заједници

Музеји треба да створе повољно окружење за подршку заједнице (као нпр. Пријатељи музеја и друге организације које пружају подршку), да препознају њихов допринос и промовишу складне односе између заједнице и музејског особља.

7. МУЗЕЈИ РАДЕ ПО ЗАКОНУ

Принцип

Музеји морају потпуно да се усагласе са међународним, регионалним, националним или локалним законима и уговорним обавезама. Осим тога, управно тело треба да испуњава законску обавезујућу дужност или услове, који се односе на било који аспект музеја, његових збирки и рада.

ЗАКОНСКИ ОКВИР

7.1. Национално и локално законодавство

Музеји треба потпуно да се усагласе са свим националним и локалним законима и да поштују законодавство других држава, када оно утиче на њихов рад.

7.2. Међународно законодавство

Музејска политика треба да прихвати следеће међународне законе, који су узети као стандард у тумачењу ICOM-овог Етичког кодекса за музеје:

- Конвенција за заштиту културног наслеђа у случају оружаног сукоба ("Хашка конвенција", Први протокол, 1954. и Други протокол, 1999. година);
- Конвенција о средствима забране и заштите од незаконитог увоза, извоза и преноса власништва културних добара (UNESCO, 1970. година);
- Конвенција о међународној трговини и угроженим врстама флоре и фауне (Washington, 1973. година);
- Конвенција о биолошкој разноликости (UN, 1992. година);
- Конвенција о украденим и нелегално извезеним културним добрима (UNIDROIT, 1995. година);
- Конвенција о заштити подводне културне баштине (UNESCO, 2001. година);

- Конвенција за заштиту нематеријалне културне баштине (UNESCO, 2003. година).

8. МУЗЕЈИ РАДЕ НА ПРОФЕСИОНАЛАН НАЧИН

Принцип

Припадници музејске професије треба да се придржавају прихваћених стандарда и закона и да подржавају достојанство и част своје професије.

Треба да заштите јавност од илегалног и неетичког професионалног понашања. Треба да искористе сваку прилику да обавесте и едукују јавност о циљевима, сврси и тежњама професије, како би јавност боље разумела допринос музеја друштву.

ПРОФЕСИОНАЛНО ПОНАШАЊЕ

8.1. Познавање

релевантног законодавства

Сваки припадник музејске професије треба да буде упућен у релевантно међународно, национално и локално законодавство о условима свога запослења. Треба да избегавају ситуације које би се могле протумачити као непромерено понашање.

8.2. Професионална одговорност

Припадници музејске професије су обавезни да прате политику и процедуре установе у којој су

запослени. Они могу да дају исправне примедбе на рад за који сматрају да је штетан по музеј, професију и питања професионалне етике.

8.3. Професионално понашање

Лојалност према колегама и музеју у коме раде, важна је професионална обавеза и мора да буде заснована на оданости основним етичким принципима применљивим на професију у целисти. Они треба да се повинују одредбама ICOM-овог Етичког кодекса за музеје и да су упознати са било којим кодексом или политиком важном за музејски рад.

8.4. Академске и научне одговорности

Припадници музејске професије треба да промовишу истраживање, заштиту и коришћење информација уско везаних за збирке. Они стога, треба да се уздржавају од било које активности или околности, које могу резултирати губитком академских и научних података.

8.5. Незаконита трговина

Припадници музејске професије не треба да подржавају директно или индиректно незакониту трговину, односно тржиште културним и природним добрима.

8.6. Поверљивост

Припадници музејске професије морају да штите поверљиве информације добијене током рада. Поред тога, информације о предметима који су донети у музеј ради идентификације, поверљиве су и не треба да се објављују или размењују са било којом другом институцијом или појединцем, без посебне дозволе власника.

8.7. Музеј и безбедност збирки

Музејско особље мора да чува у строгој тајности информације о безбедности музеја, приватних збирки и локација које обилази по службеној дужности.

8.8. Изузетак од обавеза за поверљивошћу

Поверљивост зависи од законске обавезе да се помогне полицији или другим одговарајућим органима у истрази о могућем украденом, незаконито стеченом или илегално пренетом културном добру.

8.9. Лична независност

Иако чланови професије имају право на степен личне независности, морају знати да никакав приватни посао или професионални интерес не може да буде потпуно одвојен од институције у којој су запослени.

8.10. Професионални односи

Припадници музејске професије граде пословне односе са многим другим лицима у и изван музеја у коме су запослени. Од њих се очекује да пружају своје професионалне услуге ефикасно и по високим стандардима.

8.11. Професионална консултација

Професионална обавеза је консултација са другим колегама у музеју и изван њега, када је доступна експертиза у музеју недовољна да би се донела ваљана одлука.

СУКОБИ ИНТЕРЕСА

8.12. Поклони, услуге, позајмице и друге личне користи

Запослени у музеју не смеју прихватати поклоне, услуге, позајмице и друге личне користи које им се могу понудити у вези њихових дужности у музеју. Професионална куртоазија може повремено укључивати давање и примање поклона, али оно се увек мора обавити у име дотичне институције.

8.13. Запослење изван музеја или пословни интереси

Припадници музејске професије, иако имају право на степен личне независности, морају да знају да ниједан приватни посао или

професионални интерес не може да буде у потпуности одвојен од институције у којој су запослени. Они не смеју да прихватају друге плаћене послове и налоге споља, који су у сукобу, или се могу схватити као да су у сукобу са интересима музеја.

8.14. Трговина културним и природним наслеђем

Припадници музејске професије не смеју да учествују, директно или индиректно у трговини (куповини или продаји за профит) културним и природним наслеђем.

8.15. Интеракција са трговцима

Музејски стручњаци не смеју да прихвате поклон, гостољубивост, или било какав облик награде од трговца, аукционара или друге особе, у смислу наговарања на продају, отуђивање музејских предмета, односно да се уздржавају од предузимања официјелног посла. Поред тога, музејски стручњак не сме да препоручује одређеног трговца, аукционара или процењивача особи из јавности.

8.16. Приватно прикупљање

Припадници музејске професије не треба да се такмиче са својом установом приликом аквизиције предмета, нити у било каквој личној активности прикупљања.

Између музејског стручњака и управног тела мора се формулисати споразум који се односи на било какво приватно сакупљање, који се мора савесно поштовати.

8.17. Употреба ICOM-овог имена и знака

Име организације, њен акроним или лого, не сме се користити за промоцију или за подржавање било какве комерцијалне активности или производа.

8.18. Други сукоби интереса

Уколико дође до било каквог другог сукоба интереса између појединца и музеја, интереси музеја треба да преваладају.

Национални комитет
ИКОМ-а Србије

РЕЧНИК

АКТИВНОСТИ У ЦИЉУ СТВАРАЊА ПРИХОДА

Активности које за намеру имају стварање финансијске добити или профита за добробит институције.

ВАЛИДНИ ДОКАЗ О ВЛАСНИШТВУ

Неоспорно право власништва над имовином, подржано комплетним доказом о власништву предмета од времена његовог открића или производње.

ДУЖНА ПАЖЊА

Захтев да се уложи сваки напор да се установе чињенице, пре него што се одреди правац акције, посебно код идентификације порекла и историјата предмета, који се нуди за аквизицију или употребу пре аквизиције.

ЗАКОНСКО ПРАВО НА СВОЈИНУ

Законско право над власништвом имовине у дотичној земљи. У неким земљама ово може да буде и додељено право, недовољно да испуни захтеве дужне пажње.

КОНЗЕРВАТОР - РЕСТАУРАТОР

Музејско или независно особље, компетентно да преузме технички преглед, одржавање, конзервацију и рестаурацију културног добра. (за више информација погледа-ти ICOM News, vol.39.no 1 (1986), str. 5-6)

КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

Свака ствар или концепт, за коју се сматра да има естетски, историјски, научни

или духовни значај.

МИНИМАЛНИ СТАНДАРД

Стандард за који је разумљиво очекивати да му теже сви музеји и музејско особље. Неке земље имају своју властиту изјаву о минималним стандардима.

МУЗЕЈ*

Музеј је непрофитна, стална установа у служби друштва и његовог развоја, отворена за јавност, која набавља, конзервира, истражује, саопштава и излаже у сврхе проучавања, образовања и уживања материјалне и нематеријалне доказе о људима и њиховом окружењу.

МУЗЕЈСКИ СТРУЧЊАК *

Музејски стручњаци чине особље музеја (било да су плаћени или не) или установе, како је то дефинисано у члану 2, параграф 1 и 2 Статута, који су високо стручно образовани, који су завршили специјалну обуку или поседују одговарајуће практично искуство у било којој области важној за управљање или рад музеја, поштују ICOM-ов Етички кодекс за музеје и који раде за музеје или институције, како је то дефинисано Статутом и горе наведено, али не и особе које промовишу или тргују комерцијалним производима и опремом потребном музејима и музејским службама.

НЕПРОФИТНА ОРГАНИЗАЦИЈА

Законски установљено тело корпоративно или некорпоративно, чији се приход (укључујући било какав вишак или до-

бит) користи само за добробит и рад тог тела. Термин Не за профит има исто значење.

ПОРЕКЛО

Целокупна историја предмета и власништва над предметом од времена његовог открића или настанка до данашњег дана, из које се одређује аутентичност и власништво.

ПРИРОДНО НАСЛЕЂЕ

Свака природна ствар, појава или концепт, за који се сматра да има научни значај или духовну манифестацију.

ПРОЦЕНА

Одређивање аутентичности и евалуације предмета или примерка. У неким земљама овај термин се користи за неза-

висну процену предложеног поклона у сврху пореске олакшице.

СУКОБ ИНТЕРЕСА

Постојање личног или приватног интереса доводи до сукоба основних принципа рада и на тај начин се ограничава или чини да се ограничава одлучивање.

ТРГОВИНА

Куповина и продаја предмета да би се остварила лична или институционална добит.

УПРАВНО ТЕЛО

Лица или организације дефинисане постојећим законима који се односе на музеје, а одговорне су за непрекидност његовог рада, стратешки развој и финансирање.

* Треба напоменути да су термини "музеј" и "музејска професија" привремене дефиниције које се користе за тумачење ICOM-овог Етичког кодекса за музеја. Дефиниције "музеја" и "професионални музејски радници", које се користе у ICOM-овом Статуту, остају на снази док се не заврши ревизија овог документа.

Издавачи: Удружење ICOM - Национални комитет Босне и Херцеговине, Сарајево и Национални комитет ICOM-а Србије, Београд

За издаваче: Дражен Котрошан и Славољуб Пушица

Превод на српски језик: Дубравка Смиљанић

Лектор: Нермина Дуран

Тираж: 1500 примерака

Штампа: Art 7

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine

069 : 174 - 057. 16] (060. 13)

ЕТИЧКИ kodeks за музеје / [prevod на српски језик Дубравка Смиљанић].
- Сарајево : Удружење ICOM - Национални комитет Босне и Херцеговине
; Београд: Национални комитет ICOM-а Србије, 2007. - 18 стр. ; 21 cm

ISBN 978 - 9958 - 9094 - 2 - 9

COBISS . BH - ID 16154886

